

Anonymiserad version

C-199/24 – 1

Mål C-199/24

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

13 mars 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Attunda tingsrätt (Sverige)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

1 mars 2024

Kärande:

ND

Svarande:

Garrapatica AB

ATTUNDA TINGSRÄTT [OMISSIS]

[OMISSIS]

PARTER

Kärande

ND

Svarande

Garrapatica AB, [OMISSIS]
Stockholm

[OMISSIS]

SV

SAKEN

Skadestånd [med mera]; nu fråga om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen

[OMISSIS]

Tingsrätten fattar följande

BESLUT

- 1 Tingsrätten beslutar med stöd av artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt att inhämta ett förhandsavgörande från Europeiska unionens domstol [OMISSIS].
- 2 Tingsrätten förklarar att målet ska vila i avvaktan på förhandsavgörande från Europeiska unionens domstol.

[OMISSIS]

BEGÄRAN OM FÖRHANSAVGÖRANDE

Twistemålet

Garrapatica AB [driver] databasen Lexbase och publicerar på databasen personuppgifter avseende personer som har varit inblandade i brottmål. Myndigheten för press, radio och tv har utfärdat ett [så kallat] utgivningsbevis för Lexbase. ND dömdes den 17 januari 2011 för brott och det aktuella brottmålsavgörandet fanns tillgängligt på Lexbase fram till februari 2024. Brottmålsavgörandet har gallrats från det offentliga belastningsregistret.

Twist[en] gäller [frågan] huruvida Garrapatica AB är skyldigt att betala skadestånd för överträdelse av EU:s dataskyddsförordning (dataskyddsförordningen) och annan reglering beträffande personuppgiftsbehandling. ND har yrkat att bolaget ska förpliktas att betala skadestånd med 300 000 kronor jämte ränta. Garrapatica AB har bestritt käromålet och gjort gällande att dataskyddsförordningen inte är tillämplig eftersom Lexbase omfattas av utgivningsbevis. Bolaget har däremot vidgått att bolaget vägrade att radera ND:s personuppgifter i enlighet med hans begäran innan personuppgifterna raderades enligt bolagets interna gallringsrutin. Garrapatica AB har godtagit ett skadestånd om 20 000 kronor som skäligt i och för sig.

Den rättsliga regleringen

Yttrandefrihetsgrundlagen och dataskyddslagen

Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469) är en av de [så kallade] mediegrundlagarna i Sverige och innehåller bestämmelser om grundlagsskydd för bland annat radio och tv-sändningar samt vissa webbplatser. Syftet är att säkerställa yttrandefriheten i dessa sammanhang. Enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen ska grundlagens bestämmelser om sändningar av program tillämpas på en viss typ av databaser, om det finns utgivningsbevis för verksamheten. I det aktuella fallet har utgivningsbevis utfärdats avseende Lexbase[,] vilket medför att databasen omfattas av grundlagsskydd.

Dataskyddsförordningen ska enligt 1 kap. 7 § första stycket lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) inte tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Vissa artiklar i dataskyddsförordningen ska enligt andra stycket i nämnda bestämmelse inte tillämpas vid personuppgiftsbehandling som sker för [bland annat] journalistiska ändamål.

Av 1 kap. 14 § yttrandefrihetsgrundlagen följer att inget allmänt organ utan stöd i grundlagen får ingripa mot någon för att han eller hon i ett program har missbrukat eller medverkat till missbruk av yttrandefriheten eller av sådan anledning ingripa mot programmet. Vidare framgår av 1 kap. 11 § att det inte är tillåtet för ett allmänt organ att på grund av innehållet förbjuda eller hindra framställning, offentliggörande eller spridning bland allmänheten av ett program, om inte åtgärden har stöd i grundlagen.

Skadestånd med anledning av missbruk av yttrandefriheten genom innehållet i ett program får – enligt 9 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen – endast grundas på att det program som kravet avser innefattar yttrandefrihetsbrott. Att utpeka någon annan som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämna uppgift som är ägnad att utsätta någon annan för andras missaktning utgör brottet förtal och innefattar yttrandefrihetsbrott enligt 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen och 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen (1949:105). Det är däremot inte straffbart om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och den som har lämnat uppgiften visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den.

Dataskyddsförordningen

Enligt artikel 10 i dataskyddsförordningen får behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål enligt artikel 6.1 endast utföras under kontroll av myndighet eller då behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, där lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter fastställs. Ett fullständigt register över fällande domar i brottmål får vidare endast föras under kontroll av en myndighet.

Den registrerade har enligt artikel 17 i dataskyddsförordningen rätt att av den personuppgiftsansvarige utan onödigt dröjsmål få sina personuppgifter raderade [bland annat] om personuppgifterna inte längre är nödvändiga för de ändamål för vilka de samlats in eller på annat sätt behandlats.

Varje person som har lidit materiell eller immateriell skada till följd av en överträdelse av dataskyddsförordningen har enligt artikel 82 rätt till ersättning från den personuppgiftsansvarige eller personuppgiftsbiträdet för den uppkomna skadan.

Av artikel 85.1 i dataskyddsförordningen följer att medlemsstaterna i lag ska förena rätten till integritet i enlighet med förordningen med yttrande- och informationsfriheten, inbegripet behandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande. Av skäl 153 framgår att medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning bör sammanjämka bestämmelserna om yttrande- och informationsfrihet med rätten till skydd av personuppgifter i enlighet med förordningen. Vidare framgår att medlemsstaterna bör anta lagstiftningsåtgärder som fastställer behövliga undantag för att skapa en balans mellan dessa grundläggande rättigheter.

Medlemsstaterna ska även enligt artikel 85.2 i dataskyddsförordningen fastställa undantag och avvikelser från vissa kapitel i förordningen för behandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande om dessa är nödvändiga för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten.

Behovet av förhandsavgörande

Enligt artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt kan en nationell domstol begära förhandsavgörande från EU-domstolen. Möjligheten att begära förhandsavgörande förutsätter att en unionsrättslig tolkningsfråga av relevans för målet aktualiseras och att ett klarläggande är nödvändigt för att kunna döma i saken.

Målet gäller förhållandet mellan yttrande- och informationsfriheten och rätten till integritet med avseende på behandling av personuppgifter. Dataskyddsförordningen ger medlemsstaterna ett visst lagstiftningsutrymme i detta avseende. Den svenska regleringen innebär att dataskyddsförordningen inte är tillämplig och att rätten till integritet tillgodoses genom regleringen i yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsförordningen. Yttrandefrihetsgrundlagens reglering avseende personuppgiftsbehandling i 1 kap. 20 § är inte tillämplig på sådana personuppgifter som det är fråga om i målet. Rätten till integritet vid spridning av sådana personuppgifter tillgodoses enbart genom det straffrättsliga ansvaret för förtal och möjligheten att begära skadestånd med anledning av förtal.

Beträffande avvägningen mellan yttrandefriheten och rätten till integritet har EU-domstolen vid tolkningen av dataskyddsdirektivet (direktiv 95/46) uttalat att en korrekt jämvikt mellan dessa rättigheter och intressen ska bedömas vid tillämpningen av de bestämmelser som har införlivats i den nationella lagstiftningen med stöd av direktivet. Det ankommer på domstolen att tolka den nationella lagstiftningen på ett sätt som överensstämmer med direktivet och att tolkningen inte strider mot de grundläggande rättigheter som skyddas genom [unionens] rättsordning eller med andra [allmänna unionsrättsliga] principer, såsom proportionalitetsprincipen (se EU-domstolens dom Bodil Lindqvist[, C-101/01[, punkt 87)]).

Enligt tingsrättens bedömning finns det utrymme för tolkning beträffande frågan i vilken utsträckning och för vilka ändamål dataskyddsförordningen medger att medlemsstaterna vidtar lagstiftningsåtgärder med avseende på behandling av personuppgifter och vilka krav dataskyddsförordningen ställer på den nationella lagstiftning som antas med stöd av förordningen. Eftersom unionsrätten har företrädare framför nationell lagstiftning är ett klagande i denna del nödvändigt för att kunna döma i saken.

Dataskyddsförordningen medger uttryckligen att medlemsstaterna fastställer undantag och avvikelser från förordningen för personuppgiftsbehandling som sker för [bland annat] journalistiska ändamål. Vad som utgör journalistiska ändamål definieras inte i dataskyddsförordningen. EU-domstolen har uttalat att begreppet ska tolkas i vid mening och att verksamheter som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten ska anses ske för journalistiska ändamål oberoende av genom vilket medium detta sker (se EU-domstolens dom Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy[, C-73/07[, punkt 61]). EU-domstolen uttalade vidare att detta även gäller avseende uppgifter som härrör från handlingar som enligt den nationella lagstiftningen är offentliga. Det har däremot inte närmare klargjorts om spridning av information, åsikter eller idéer till allmänheten även förutsätter att det har förekommit någon form av redigering eller bearbetning av det som tillhandahålls till allmänheten.

Tingsrätten anser inte att det är klarlagt hur dataskyddsförordningen ska tolkas i detta avseende. Det finns därmed skäl att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen.

Begäran om förhandsavgörande

Tingsrätten begär att EU-domstolen genom förhandsavgörande besvarar följande frågor.

1. Möjliggör artikel 85.1 i dataskyddsförordningen att medlemsstaterna vidtar lagstiftningsåtgärder utöver vad som ankommer på medlemsstaterna enligt artikel 85.2 i förordningen och med avseende på behandling av personuppgifter för andra ändamål än journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande?

2. För det fallet att den föregående frågan besvaras jakande: Medger artikel 85.1 i dataskyddsförordningen en förening av rätten till integritet i enlighet med förordningen med yttrande- och informationsfriheten som innebär att den vars personuppgifter behandlas, genom att fällande domar i brottmål avseende den personen tillhandahålls allmänheten mot ersättning på internet, som rättsmedel endast kan inleda ett straffrättsligt förfarande om förtal eller begära skadestånd med anledning av förtal?
3. För det fallet att den första frågan besvaras nekande eller den andra frågan besvaras nekande: Kan en verksamhet som består i att, utan någon bearbetning eller redigering, tillhandahålla allmänheten offentliga handlingar i form av fällande domar i brottmål mot ersättning på internet anses utgöra behandling av personuppgifter som sker för de ändamål som anges i artikel 85.2 i dataskyddsförordningen?